

Pravo svjetske turističke organizacije

Lukić, Mihaela

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:921904>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-05-16**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

Mihaela Lukić

**PRAVO SVJETSKE TURISTIČKE ORGANIZACIJE
(UNWTO)**

Završni rad

Pula, 2019.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

PRAVO SVJETSKJE TURISTIČKE ORGANIZACIJE

(UNWTO)

Završni rad

Mihaela Lukić

JMBAG: 0303066038, redovan student

Studijski smjer: Poslovna ekonomija, Turizam

Kolegij: Pravo u turizmu

Mentor: doc. dr. sc. Oliver Radolović

Pula, rujan 2019.

Sadržaj

Uvod	1
1. Svjetska turistička organizacija (UNWTO)	3
1.1. Republika Hrvatska u UNWTO-u	3
1.2. Važnost Svjetske turističke organizacije za turizam	4
2. Pravo u turizmu	6
2.1. Izvor prava u turizmu	6
2.2. Ugovori u turizmu i sredstva plaćanja	6
3. Negativni učinci turizama	8
3.1. Ekonomske posljedice	8
3.2. Sociokulturne posljedice	9
3.3. Ekološke posljedice	10
4. Globalni etički kodeks	12
4.1. Konceptija održivog razvoja turizma	12
4.2. Načela Globalnog etičkog kodeksa	14
4.2.1. Preambula	14
4.2.2. Doprinos turizma uzajamnom razumijevanju i poštovanju	15
4.2.3. Turizam kao sredstvo individualnog i kolektivnog ispunjenja	15
4.2.4. Turizam, čimbenik održivog razvitka	16
4.2.5. Turizam, korisnik kulturne baštine čovječanstva	17
4.2.6. Turizam, korisna djelatnost za zemlje i društva domaćina	18
4.2.7. Obveze sudionika u razvitku turizma	19
4.2.8. Pravo na turizam	20
4.2.9. Sloboda turističkih kretanja	20

4.2.10. Prava radnika i poduzetnika u turističkom gospodarstvu	21
4.2.11. Provođenje načela Općeg etičkog kodeksa u turizmu	22
5. Primjena Globalnog etičkog kodeksa.....	23
5.1. Prednosti i nedostaci primjene Globalnog etičkog kodeksa	23
5.2. Primjeri iz prakse	25
5.2.1. <i>Pozitivan primjer primjene Globalnog etičkog kodeksa</i>	25
5.2.2. <i>Negativan primjer provođenja Globalnog etičkog kodeksa</i>	26
5.3. Primjena Globalnog etičkog kodeksa u Republici Hrvatskoj	27
Zaključak.....	29
Literatura.....	30
Sažetak.....	33
Summary	34

Uvod

Svjetska turistička organizacija je organizacija koja djeluje na području turizma, osnovana 1975. godine kao međuvladina organizacija koja okuplja vrhovna tijela državne uprave zadužena za turizam, a od 2003. godine specijalizirana je agencija UN-a. Sam početak organizacija takve vrste datira iz šezdesetih godina 19. stoljeća, a tik pred kraj stoljeća, same organizacije počele su s vertikalnim i horizontalnim povezivanjem kako bi ujedinjene mogle djelovati u vidu zajedničkih ciljeva i interesa. Gledano na početke i današnjicu, djelovanje se uvelike promijenilo i danas je riječ o zaštiti prava, kako prava putnika, isto tako i "prava" planeta Zemlje.

Predmet i cilj završnog rada

Predmet rada jest istražiti temu UNWTO-a i njena prava da se vidi koji su to utjecaji koje navedena organizacija ostvaruje. U sklopu ovog rada također se istražuju negativni utjecaji na turizam koje upravo UNWTO svojim djelovanjem nastoji što više umanjiti, možda čak i neke u potpunosti eliminirati, i donosi se pregled Globalnog etičkog kodeksa. Cilj rada jest istraživanje teme kako bi se proširilo postojeće znanje o navedenom.

Izvori podataka i metode prikupljanja korištene pri izradi završnog rada

U radu je korišteno nekoliko metoda: metoda analize i sinteze, deskriptivna te povijesna metoda. Korišteni su sekundarni izvori podataka, stručna literatura s područja turizma i djelovanja međunarodnih organizacija u turizmu te mrežni izvori.

Sadržaj i struktura seminarskog rada

Rad je koncipiran na način da uz uvod i zaključak sadrži pet poglavlja koja su u nastavku opisana. U uvodnom poglavlju definira se predmet i cilj istraživanja, daje se prikaz istraživačkih metoda koje su korištene u pisanju seminarskog rada te izvori podataka. U prvom poglavlju obrađuje se međunarodna organizacija UNWTO, saznaje se o važnosti koju ima za turizam. Drugo poglavlje dotiče se teme prava u turizmu. Treće poglavlje obrađuje tematiku negativnih utjecaja u turizmu koje upravo UNWTO nastoji umanjiti, a ovdje su

glavne teme ekonomske, sociokulturne te ekološke negativne posljedice. Četvrto poglavlje rezervirano je za pregled Globalnog etičkog kodeksa, gdje su navedeni članci istog. Peto ujedno i posljednje poglavlje dotiče se primjenju Globalnog etičkog kodeksa kroz pozitivne i negativne primjere iz prakse.

Na kraju seminarskog rada, uz zaključak, naveden je popis korištene literature i izvora pri istraživanju i pisanju te sažetak.

1. Svjetska turistička organizacija (UNWTO)

Svjetska turistička organizacija UN-a (UNWTO) međunarodna je organizacija u turizmu; odnosno prema Mileta (1983) međunarodna je organizacija definirana kao određeni subjekt koji je osnovan na temelju određenih dokumenata, u svrhu provođenja određenih zajedničkih ciljeva i interesa uz sustavno donošenje određenih odluka koje pomažu mnogima.

Osnovana je 1975. godine kao međuvladina organizacija koja okuplja vrhovna tijela državne uprave zadužena za turizam, a od 2003. godine specijalizirana je agencija UN-a. Članstvo UNWTO-a uključuje 158 zemalja, 6 pridruženih članica i preko 500 pridruženih članova koji predstavljaju privatni sektor, obrazovne institucije, turističke udruge i lokalne turističke vlasti.

Prema Hitrec i Hendija (2008), jedna je od dvije svjetske međunarodne organizacije specijalizirane za turizam, a spada pod univerzalne međunarodne organizacije općeg karaktera povezane s turizmom; točnije pod specijalizirane agencije.

1.1. Republika Hrvatska u UNWTO-u

U dokumentu MINT-a o UNWTO-u navodi se kako je Republika Hrvatska članica UNWTO-a od listopada 1993. godine i aktivno sudjelujući u njenom radu kao članica brojnih tehničkih odbora (Odbor za proračun i financije, Odbor za podupiranje kvalitete, Izvršni odbor Radne grupe za zaštitu djece od seksualnog iskorištavanja kroz turizam, kasnije u Odboru za održivi razvoj)¹.

Cijeneći kvalitetan rad Hrvatske u svojim redovima, kao i sve brži napredak sve kvalitetnijeg turizma u Hrvatskoj, u svibnju 2002. Hrvatska je bila domaćinom 39. zasjedanja Komisije za Europu, a na XV. zasjedanju Glavne skupštine WTO-a u listopadu 2003. u Kini, izabrana je u Izvršni savjet Svjetske turističke organizacije. U razdoblju od 2005. do 2007. predsjedala je Komisijom za Europu, a od 2007. do 2009. su predsjedala Radnom grupom za olakšavanje

¹ Ministarstvo turizma RH – dostupno na: <https://mint.gov.hr/> (15.08.2019.)

putovanja, za što nam je iskazana posebna zahvalnost u rezoluciji XVIII. Glavne skupštine. Od 2009. Hrvatska ima i predstavnika u Odboru za program rada, a od GS (listopad 2011. godine u Koreji), članica je tehničkog odbora za tržište i konkurentnost. U svibnju 2012., Hrvatska je jednoglasno izabrana, nakon promjene sustava delegiranja regionalnih predstavnika, u Odbor za program i proračun. U svibnju 2019., Hrvatska je dobila veliku čast da po drugi put bude domaćin 64. sastanku Komisije za Europu Svjetske turističke organizacije-UNWTO.

1.2. Važnost Svjetske turističke organizacije za turizam

UNWTO, kao međunarodna organizacija ima veliku važnost za sam turizam i njegove tokove:

- vrši konstantno praćenje svih globalnih promjena na turizam,
- analizira svjetska turistička kretanja,
- poboljšava opće uvjete za razvoj turizma diljem svijeta,
- prikuplja pokazatelje u turizmu te ih standardizira,
- donosi mnoge dokumente bez kojih turizam ne bi bio ono što je danas,
- bavi se provedbom projekata i raznih međunarodnih skupova,
- usmjerena je na zaštitu turista kao potrošača te zaštitu prirodne i kulturne baštine,
- potiče prihvaćanje svih ljudi,
- usmjerena je na održivi rast i razvoj, što je sadržano u Globalnom etičkom kodeksu za turizam.

Naravno, ovdje imaju i određene prioritete u svom djelovanju:²

- uključivanje turizma u globalnu agendu,
- poboljšanje konkurentnosti turizma,

² World Tourism Organization, UNWTO; <http://www2.unwto.org/>, pristupljeno 20.01.2019.

- promicanje održivog razvoja turizma,
- unapređenje doprinosa turizma smanjenju siromaštva i razvoju,
- izgradnja partnerstava,
- poticanje znanja, obrazovanja i izgradnja kapaciteta.

Danas UNWTO nastoji održavati određenu suradnju među državama i pomaže urediti mnogobrojna pitanja od ljudskih prava, trgovine, okoliša i njegove održivosti, rješavanje bilo kakvih aspekata odnosa među državama, da li društvenih ili pak gospodarskih, pomaže u krizi pružajući suradnju, tehničku pomoć, prikuplja i uspoređuje statističke podatke i informacije te ih širi dalje, daje ljudima na uvid i mnogo drugoga.

Ovako opsežnim djelovanjem UNWTO zasigurno znači mnogo članicama i vjerujem da bez članstva u UNWTO-u mnogo članica ne bi imale turističke tokove kakve imaju sada.

2. Pravo u turizmu

2.1. Izvor prava u turizmu

Prema autorima Gorenc i Šmid (1999) pravo u turizmu definirano je kao skup određenih pravnih pravila kojima se reguliraju pravni odnosi u turizmu. Izvori prava u turizmu su svi oni oblici u kojima se javljaju pravna pravila koja uređuju pravne odnose u turizmu. Izvore prava u turizmu dijelimo na domaće i međunarodne a podjelu radimo na upravno te poslovno pravo turizma. U nastavku je predstavljen popis važećih zakona iz područja turizma i ugostiteljstva³.

- Zakon o pružanju usluga u turizmu (NN 130/17)
- Zakon o ugostiteljskoj djelatnosti (NN 85/15, 121/16, 99/18)
- Zakon o turističkim zajednicama i promicanju hrvatskog turizma (NN 152/08)
- Zakon o članarinama u turističkim zajednicama (152/08, 88/10, 110/15, 121/16)
- Zakon o boravišnoj pristojbi (NN 152/08, 59/09, 97/13, 158/13, 30/14)
- Zakon o turističkom i ostalom građevinskom zemljištu neprocijenjenom u postupku pretvorbe i privatizacije (NN 92/10).

2.2. Ugovori u turizmu i sredstva plaćanja

U pravu u turizmu nailazi se na sljedeće ugovore ⁴

- Ugovor o ugostiteljskoj ostavi,
- Ugovor o smještaju u turističkim apartmanima,
- Izravni ugovor o hotelskim uslugama,
- Ugovor o uslugama kampiranja,

³ Gorenc, V., Šmid, V. (1999) Poslovno pravo u turizmu i ugostiteljstvu, Školska knjiga, Zagreb

⁴ Gorenc, V. (1993) *Trgovačko pravo - ugovori*, Školska knjiga, Zagreb

- Ugovor o uslugama prehrane i točenja pića,
- Agencijski ugovor o hotelskim uslugama,
- Ugovor o alotmanu,
- Ugovor o organiziranju putovanja,
- Posrednički ugovor o putovanju,
- Ugovor o zastupanju hotelijera,
- Ugovor o zakupu ugostiteljskog objekta,
- Ugovor o timesharingu,
- Ugovor o franchisingu (u turizmu).

Sredstva plaćanja u turizmu dijele se na⁵:

- voucher,
- kreditno pismo,
- euroček,
- putnički ček,
- kreditna kartica te ostalo.

⁵ Gorenc, V., Šmid, V. (1999) Poslovno pravo u turizmu i ugostiteljstvu, Školska knjiga, Zagreb

3. Negativni učinci turizama

Turizam je danas jedan od glavni generatora zarade mnogih destinacija. Snažna želja za zaradom i profitom na brzinu svakako pušta razne negativnosti na destinaciju i pojedince koji u njoj borave kroz cijelu godinu, odnosno na lokalno stanovništvo.

U ovom poglavlju donosi se pregled negativnih utjecaja; posljedice koje turizam može imati na cijelu svoju okolinu, a koje UNWTO u biti nastoji umanjiti.

U nastavku u potpoglavljima prve razine osvrt se radi na one negativne utjecaje koje UNWTO nastoji smanjiti; ili ih pokušava u potpunosti eliminirati, no sve ovisi o ostalim dionicima u turizmu.

3.1. Ekonomske posljedice

Negativni ekonomski utjecaji su oni utjecaji koji negativno djeluju na gospodarstvo neke zemlje, a to su: visoka razina sezonalnosti, rast cijena proizvoda i usluga u turizmu, rast cijene nekretnina i dr.

Sezonalnost se može definirati kao jednu od najočitijih posljedica odnosa turističke aktivnosti i čimbenika, poput primjerice vremenskih prilika ili rasporeda blagdana u godini koji na nju egzogeno utječu. Sezonalnost turizma u Hrvatskoj se općenito smatra visokom i njezino smanjenje gotovo se uvijek spominje kao strateški cilj hrvatskoga turizma. Čavlek (2011) u svojoj knjizi navodi ekonomske posljedice sezonalnosti:

- Sezonski karakter utječe na stupanj iskorištenosti smještajnih kapaciteta.
- Opća turistička infrastruktura ostvaruje prenizak stupanj iskorištenosti izvan sezone.
- Da bi se moglo nositi sa sezonom, javni sektor se suočava s visokom operativnim troškovima poslovanja (policija, vatrogasna služba, kapaciteti bolnica itd.).

- Sezonski karakter vodi do sezone zaposlenosti. Radno vrijeme je često produženo i javlja se visoka koncentracija rada na crno.
- Visoke cijene, prevelika koncentracija turističkog prometa, prometne gužve, često loša usluga.

Sezonski porast cijena, odnosno sezonska aprecijacija i inflacija, vrlo negativno utječe na lokalno stanovništvo, a ono se osjeti kod: troškova stanovanja, prehrambenih proizvoda, odjeće, ugostiteljstva, te prijevoza. Lokalno stanovništvo češće s nižim životnim standardom od turista, mora plaćati jednake cijene kao turisti iako nemaju jednake mogućnosti.

Razlozi povećanja cijena tijekom sezone su mnogi, a želja za dodatnom zaradom pri vrhu je svakog istraživanja. Rast cijena možemo pronaći u povećanim troškovima koji nastaju ako se želo podići kvaliteta usluge, zbog čega se određeni proizvodi moraju uvoziti ili transportirati s velikih udaljenosti. Razlog povećanja može biti i velika potražnja za turističkim uslugama, a kako se potražnja povećava, ponuda se smanjuje i cijene rastu

Zatim nekretnine, "cijene lete u nebesa!" Ovdje je riječ o kontinuiranom rastu nekretnina u turistički receptivnim područjima. Dolazimo do pitanja "Zašto je to tako?". Povećanje cijena na turističkom tržištu povećava se i cijena nekretnina. Nekretnine su uglavnom poželjne kada su kvalitetno isplanirane i uklapaju se u smjer kojim se destinacija želi razvijati, a što je destinacija prepoznatljiva i što je veća potražnja za njom, cijene nekretnina će biti veće.

3.2. Sociokulturne posljedice

Kategorija sociokulturnih šteta su manje vidljive, ali su zato po svojim posljedicama za svaku društvenu strukturu dugoročno znatno opasnije. Porast sociokulturnih šteta od turističkog razvitka koincidira s procesima omasovljenja turizma slijedom eksplozivnog rasta tehničkog progressa te porasta životnog standarda razvijenog svijeta, ali i uključenja u turizam sve širih slojeva stanovništva niže kupovne moći. Porast obrazovne razine stanovništva postupno mijenja prioritete svojih potreba pa tako sve više prihvaća turističke potrebe kao egzistencijalne. Tomu je doprinijela i promjena organizacije

turističkih putovanja koja rezultira znatnim sniženjem cijena turističkih aranžmana koje nadilaze probleme ogromnih udaljenosti pa tako otvara brojne nove, vrlo atraktivne i jeftine turističke destinacije (nerazvijene regije i zemlje). Uočene su zabrinjavajuće pojavnosti nerazumijevanja pa i sukoba na relaciji turist - lokalno stanovništvo, koje je sve više ugroženo neprimjerenim ponašanjem aktera u turizmu. Ove sociokulturne štete pretjerane ekspanzije turizma su pogubne. Omasovljenje turizma i turistička globalizacija doveli su do generiranja stereotipa slijedom sve veće majorizacije od strane gigantskih svjetskih integracijskih sustava multinacionalnih kompanija koji dirigiraju sferom turističke ponude a i potražnje. Dolazi do gotovo iritirajuće ujednačenosti sve većeg broja destinacija. Ovaj rast opće uniformiranosti turističke ponude često rezultira eliminiranjem lokalnih i regionalnih autentičnosti što je u proturječnosti s izvornim motivima turizma. Pojava imitacija često najlošijih vrednota zapadnog potrošačkog društva, koja je učestala, rezultira tzv. demonstracijskim učincima i u sociokulturnoj sferi. Ovo je posebno vidljivo na polju glazbe, gastronomije, načina ponašanja, prihvaćanja svjetskih poroka i sl. mržnje i isključivosti pa i agresivnog nacionalizma na strani turista ili domaćina, konflikti i posljedice mogu dosegnuti i ozbiljne razmjere. Akumuliranje ovih negativnosti uz porast želje za stjecanjem bogatstva bez puno rada i imitaciju tzv. „lagodnog života“ zapadnog svijeta, dovodi do novih pošasti, počevši od različitih kriminalnih radnji, prostitucije, narkomanije pa u konačnici do raspada tradicionalne obitelji.

3.3. Ekološke posljedice

Najveći pritisci turizma na okoliš su uglavnom posljedica koncentracije turističke djelatnosti u relativno ograničenom prostoru i vremenu. Uz "nezaobilazni" pritisak na prostor (oduzimanje najatraktivnijih lokacija tijekom razvoja od lokalnog stanovništva) i pojedine turističke djelatnosti značajno ugrožavaju okoliš, npr. prekomjerna posjeta osjetljivim područjima (zaštićenim prirodnim područjima - nacionalni parkovi i parkovi prirode). Direktne pritiske turizma na okoliš moguće je sažeti u nekoliko područja:

- iscrpljivanje prirodnih resursa što razumijeva zauzimanje najkvalitetnijeg prostora kopna i mora, povećano korištenje pitke vode, plodova mora, destrukcije uslijed požara.
- vizualnu degradaciju prostora proizašlu iz neodgovarajućeg neprihvatljivog načina građenja turističkih smještajnih objekata
- onečišćenje voda (more, slatke vode) ispuštanjem otpadnih voda iz turističkih objekata, utjecaj plovila namijenjenih turizmu, ali i redovnih putničkih brodova i trajekata;
- neodgovarajuće zbrinjavanje komunalnog i drugog otpada
- povećano onečišćenje zraka i buke zbog povećanog prometa; većina gostiju dolaze privatnim automobilima
- izravno oštećivanje prirodne i kulturne baštine prekomjernim turističkim posjetima, te zbog skupljanja endemičnih vrsta biljaka i životinja;
- stvaranje monokulture i napuštanje tradicionalnih djelatnosti (poljoprivreda, ribarstvo) zbog većih zarada u turizmu, praćeno s koncentracijom stanovanja i aktivnosti u intenzivnim turističkim područjima
- ugrožavanje lokalnog načina života i socio-kulturnog identiteta zbog potrebe prilagođavanja turistima
- nekontrolirana (i često nezakonita) gradnja vikendica koje zauzimaju velika područja namijenjena turizmu
- nestašica pitke vode, osobito na otocima.

Osim pritisaka masovnog turizma na okoliš, o čijim se negativnim utjecajima zna najviše, posebno su značajni utjecaji izgradnje objekata sekundarnog stanovanja (kuće za odmor) i to kako na obali mora koju su i najviše devastirali tako i u kontinentalnom dijelu: riječne obale iznimne ljepote i ekološke osjetljivosti, obale jezera, šume, rubovi šuma i drugi ekološki osjetljivi i pejzažno vrijedni dijelovi prostora.⁶

⁶ Kružić, N, dipl.ing; Turizam i okoliš, Tour. Hosp. Manag. God. 10, Br. 2, Str. 67-159, RASPRAVA dostupno na <https://hrcak.srce.hr/181767> (20.1.2019.)

4. Globalni etički kodeks

Globalni etički kodeks za turizam donesen je rezolucijom na trinaestoj općoj skupštini WTO-a (Santiago, Čile, od 27. rujna do 1. listopada 1999.), a priznanje od strane Ujedinjenih naroda dvije godine kasnije izričito je ohrabrilo UNWTO da promiče učinkovito praćenje njezinih odredbi te spada pod neobvezujuće standarde koji pružaju okvir za poslovanje poduzeća u turizmu. Kao temeljni referentni okvir odgovornog i održivog turizma, Globalni etički kodeks za turizam sveobuhvatan je skup načela osmišljenih za usmjeravanje ključnih sudionika u razvoju turizma. Podijeljen je na 11 dijelova; preambulu i 10 članaka (UNWTO, 1999).

Buzar navodi: "Moralno ispravno i moralno poželjno djelovanje u različitim je područjima poslovanja često regulirano korporacijskim, lokalnim, državnim ili međunarodnim kodeksima etike u poslovanju (ili etičkim kodeksima)...na razini svjetskog turizma, moralno djelovanje i poslovanje regulirani su Globalnim etičkim kodeksom za turizam."⁷

Cilj kodeksa je pomoći povećanju koristi od turizma, a umanjiti njegove potencijalne negativne učinke koje može imati na okoliš, kulturnu baštinu i društvo općenito. Kako bi se osiguralo da turizam ima trajne pozitivne učinke, mora se izgraditi održiviji sektor među svim akterima. Tvrtke koje se obvezuju na UNWTO Globalni etički kodeks turizma vodeći su primjer u promicanju etičkog, odgovornog i održivog razvoja turizma.

4.1. Konceptcija održivog razvoja turizma

Konceptcija održivog razvoja turizma razvijena je iz teorije održivog razvoja, koja se razvijala kao reakcija na sve izraženije ekološke i sociokulturne probleme s kojima je suočeno čovječanstvo, posebno urbana područja. Primjena koncepcije održivog razvoja u turizmu treba osigurati da nekontrolirani razvoj ne uništi resurse pomoću kojih se turizam i počeo razvijati na određenom području. Takva razvojna koncepcija podrazumijeva da se potrebe sadašnjih

⁷ Buzar S., Analiza globalnog etičkog kodeksa za turizam u kontekstu društveno odgovornog poslovanja (2015;42)

generacija trebaju zadovoljiti tako da se time ne ugrozi mogućnost budućim generacijama da zadovolje svoje potrebe. Stoga koncepcija održivog razvoja treba biti razvojna koncepcija turizma u sadašnjosti i u budućnosti na svim razinama njegova razvoja. Smjernice i praksa upravljanja održivim razvojem turizma mogu se primijeniti na sve oblike turizma, u svim vrstama destinacija, uključujući kako masovni turizam, tako i razne turističke niše. Stoga bi održivi turizam trebao⁸:

1. Optimalno iskoristiti okolišne resurse koji su ključni elementi turističkog razvoja, zadržavajući bitne ekološke procese i pomažući u zaštiti prirodne baštine i bioraznolikosti,
2. Poštivati društveno-kulturnu autentičnost destinacije, očuvati njihovo izgrađeno i živo kulturno nasljeđe i tradicijske vrijednosti te doprinostiti međukulturalnom razumijevanju i toleranciji,
3. Osigurati da su gospodarske aktivnosti održive i dugoročne te da donose društvenu i gospodarsku korist svim dionicima uz pravičnu raspodjelu, između ostaloga stabilnost zaposlenja, mogućnosti zarade društvenih usluga zajednici, pomažući uklanjanju siromaštva.

Uz smjernice i prakse upravljanja održivim razvojem turizma postavljeni su i globalni ciljevi održivog razvoja objavljeni u publikaciji Svjetske turističke organizacije "Novi izazov - Globalni ciljevi održivog razvoja do 2030."⁹ među globalne ciljeve za održivi razvoj spadaju: iskorjenjivanje siromaštva, iskorjenjivanje gladi, zdravlje i dobrobit, kvalitetno obrazovanje, rodna ravnopravnost, pitka voda i higijenski uvjeti, pristupačna i čista energija, dostojanstven rad i gospodarski rast, industrija, inovacije i infrastruktura, smanjenje nejednakosti, održivi gradovi i održive zajednice, odgovorna potrošnja i proizvodnja, odgovor na klimatske promjene, život ispod vode, život na kopnu, mir i pravda/snažne institucije te partnerstvo za ciljeve.

⁸ Održivi turizam Hrvatske, Održivi turizam, Zagreb; 2018; dostupno na: <http://www.odrzivi.turizam.hr/default.aspx?id=97>, (23.09.2019)

⁹ Sustainable development goals; <http://tourism4sdds.org/> (23.09.2019.)

4.2. Načela Globalnog etičkog kodeksa

Globalni etički kodeks za turizam sveobuhvatan je skup načela osmišljenih za usmjeravanje ključnih sudionika u razvoju turizma. Podijeljen je na 11 dijelova; preambulu i 10 članaka (UNWTO, 1999).

4.2.1. *Preambula*

Članovi Svjetske turističke organizacije koji su se okupili na Generalnoj skupštini u Santiagu potvrdili su ciljeve koji su postavljeni od strane UNWTO-a, u promicanju i razvijanju turizma radi doprinosa gospodarskom razvoju, zaštite okoliša, borbe protiv siromaštva, te na međunarodnom razumjevanju, miru, napretku i sveopćem poštivanju ljudskih prava i temeljnih sloboda za sve bez obzira na rasu, spol, jezik ili vjeru. Isti su čvrsto uvjereni da turizam predstavlja vitalnu silu mira i čimbenik prijateljstva i razumijevanja među narodima svijeta zahvaljujući izravnim, spontanim i neposrednim kontaktima koje potiče među muškarcima i ženama različitih kultura i načina života.

Uzimajući u obzir brz i stalan rast turističke djelatnosti, te njegov snažan učinak, pozitivan i negativan, na okoliš, gospodarstvo i društvo, i zemalja iz kojih turisti dolaze i zemalja koje turisti posjećuju, na lokalne zajednice i autohtone narode te na međunarodne odnose i trgovinu. Ujedno nastoje promicati odgovoran, održiv i svima pristupačan turizam u okviru prava svih ljudi na korištenje svoga slobodnog vremena u svrhu raznovidne ili putovanja uz poštovanje izbora društva svih naroda. Također čvrsto uvjereni da, uz pridržavanje određenih načela i pravila, odgovoran i održiv turizam ni u kom slučaju nije nespojiv sa sve većom liberalizacijom uvjeta koji reguliraju trgovinu uslugama i u čijem okrilju posluju poduzeća u tom sektoru te da je moguće u tom sektoru pomiriti gospodarstvo i ekologiju, otvorenost za međunarodnu trgovinu i zaštitu društvenih i kulturnih identiteta, smatrajući da uz takav pristup svi sudionici u turističkom razvoju – nacionalne, regionalne i lokalne uprave, poduzeća, poslovna udruženja, radnici u sektoru, nevladine organizacije i svakojaka tijela koja pripadaju turističkoj industriji, kao i zajednice domaćini, mediji i sami turisti – imaju različite, iako međuzavisne odgovornosti u pojedinačnom i društvenom

turističkom razvoju te da će formuliranje njihovih pojedinačnih prava i dužnosti pridonijeti ostvarenju tog cilja. Afirmirano je pravo na turizam i na slobodu turističkih kretanja. Ujedno je izražena želja da se promiče pravedan, odgovoran i održiv svjetski turistički poredak u turizmu, od kojeg će koristiti imati svi sektori društva u kontekstu otvorenog i liberaliziranoga međunarodnoga gospodarstva, pa je u skladu s postavljenim ciljevima došlo do principa Općeg etičkog Kodeksa u turizmu.

4.2.2. Doprinos turizma uzajamnom razumijevanju i poštovanju među narodima i društvima

U odredbama ovoga članka postavljaju se opći prvobitni odnosi između turista i lokalnog stanovništva. U nastavku, navodi se da razumijevanje i unaprjeđenje etičkih vrijednosti, te usmjerenje ka toleranciji i poštovanju raznih vjerskih, filozofskih i moralnih uvjerenja, su temelj i posljedica odgovornog turizma; "sudionici u razvitku turizma i sami turisti trebali bi poštivati društvenu i kulturnu tradiciju i običaje svih ljudi, uključujući manjine i domorodačko stanovništvo, i priznavati njihovu vrijednost"¹⁰. Dalje navodi se da turističke aktivnosti bi trebale biti vođene zakonima, navikama i običajima zemalja domaćina, te iz odredbi ovog članka može se zaključiti da je prepoznata važnost međusobnog uvažavanja i suradnje te svijest o zajedničkoj odgovornosti turista i lokalnog stanovništva iako bi to trebalo predstavljati minimum uobičajenog civiliziranog ponašanja pri susretu dviju zajednica.

4.2.3. Turizam kao sredstvo individualnog i kolektivnog ispunjenja

U drugom članku navode se odredbe koje pokrivaju područje turizma kao djelatnost usmjerenu na pojedinačno i grupno ispunjenje odnosno "...kada se obavlja dovoljno otvoreno i bez predrasuda, on je nezamjenjiv čimbenik

¹⁰ UNWTO Ethics and Social Responsibility, Global Code of Ethics for Tourism - Article 1, dostupno na: <http://ethics.unwto.org/en/content/global-code-ethics-tourism-article-1>,

samoobrazovanja, uzajamne tolerancije i učenja o legitimnim razlikama između naroda i kultura i o njihovoj raznovrsnosti"¹¹.

Ujedno turistička aktivnost mora poštivati i promovirati opća ljudska prava, a posebice individualna prava najosjetljivijih skupina, posebice djece, starijih, hendikepiranih, etničkih manjina i domorodačkog stanovništva". Kroz turizam moguće je utjecati na manjske skupine i u smislu dobrobiti i u smislu ugrožavanja, te se u Kodeksu strogo naglašava "Eksploatacija ljudskih bića u bilo kojoj formi, naročito seksualnoj, posebice kad se odnosi na djecu, u suprotnosti je sa fundamentalnim cijevima turizma i predstavlja negaciju turizma"¹². Definicijski, manjine su slabije i nezaštićene, a odgovornost je na strani onih koji su u većini da ih zaštite. U svrhu zaštite djece, UNWTO je uz Kodeks podržao donošenje i "Kodeksa ponašanja za zaštitu djece od seksualne eksploatacije u turizmu", kao inicijativu turističke industrije u odgovornom turizmu u suradnji s ECPAT¹³, a financijski potpomognutom od UNICEF-a¹⁴, koja nastoji potaknuti svjetsku zajednicu da osigura temeljna prava za djecu.

Kroz drugi članak daje se podrška putovanju svrhu vjere, zdravlja, obrazovanja i kulture ili jezične razmjene kao korisnim oblicima turizma.

4.2.4. Turizam, čimbenik održivog razvitka

U trećem članku navedene su odredbe koje se odnose na održivi turizam. UNWTO definira održivi turizam kao „turizam koji u potpunosti uzima u obzir trenutne i buduće gospodarske, društvene i okolišne učinke, brine se o potrebama posjetitelja, sektora, okoliša i destinacije“. U trećem članku navodi se da svi koji sudjeluju u razvoju turizma trebaju čuvati prirodni okoliš, u cilju postizanja stabilnog, kontinuiranog i održivog gospodarskog rasta, u skladu s

¹¹ UNWTO Ethics and Social Responsibility, Global Code of Ethics for Tourism - Article 2, dostupno na: <http://ethics.unwto.org/en/content/global-code-ethics-tourism-article-2>

¹² UNWTO Ethics and Social Responsibility, Global Code of Ethics for Tourism - Article 2, dostupno na: <http://ethics.unwto.org/en/content/global-code-ethics-tourism-article-2>,

¹³ eng. ECPAT – End Child Prostitution and Trafficking je globalna mreža organizacija i pojedinaca koji zajedno djeluju na eliminaciju dječje prostitucije, dječje pornografije i krijumčarenja djece.

¹⁴ Eng. United Nations Children's Fund – Fond Ujedinjenih naroda za djecu

zadovoljavanjem potreba sadašnjih i budućih generacija. Predlaže se da oblici razvitka turizma koji su korisni za očuvanje rijetkih i dragocjenih resursa, posebice vode i energije, kao i za izbjegavanje, proizvodnje otpada, trebaju dobiti prioritet i biti potaknuti od strane državnih, regionalnih i lokalnih vlasti; kako bi turistička infrastruktura trebala biti osmišljena da štite prirodnu baštinu i čuvaju ugrožene vrste predlažući da "...sudionici u razvitku turizma, a posebice turistički djelatnici, trebaju se složiti oko uvođenja ograničenja ili zabrana svojih aktivnosti kada se one provode u posebice osjetljivim oblastima: pustinjama, polarnim ili visoko-planinskim područjima, priobalnim područjima, tropskim šumama ili močvarama, povoljnim za stvaranje rezervata prirode ili zaštićenih područja"¹⁵. Dostizanje održivosti turizma trajan je proces koji traži stalno praćenje učinaka, uvođenje potrebnih preventivnih mjera, ukolik je potrebno. Da bi osigurao vrijedno iskustvo turistima, održivi turizam mora zadržati visoki stupanj zadovoljstva turista, podižući istovremeno svijest o održivosti i promičući prakticiranje održivog turizma među njima.

4.2.5. Turizam, korisnik kulturne baštine čovječanstva koji doprinosi njenom unaprijeđivanju

U odredbama četvrtog članka govori se o održivom turizmu u kontekstu očuvanja i omogućavanja otvorenog pristupa kulturnoj baštini. Kulturni turizam postoji sve značajni čimbenik ukupne turističke ponude pa i time može više doprinjeti održivosti kulturne baštine. Putem kulturnog turizma gostima se omogućava iskustvo otkrivanja autentične baštine pojedine destinacije, bilo pasivno razgledavanjem muzeja, izložbi, spomenika ili lokaliteta bilo sudjelovanjem u raznim manifestacijama i programima suvremenog ili tradicijskog tipa. Turistički resursi pripadaju zajedničkoj baštini čovječanstva; odnosno turistički razvoj ne smije ugroziti nasljeđe čovječanstva. Svi su dužni čuvati ono što su naslijedili te osigurati i prenijeti to budućim generacijama. Važno je i da turistička politika se vodi s poštovanjem prema umjetničkom, arheološkom i kulturnom naslijeđu, te treba dati podršku javnom pristupu

¹⁵ UNWTO Ethics and Social Responsibility, Global Code of Ethics for Tourism - Article 4, dostupno na: <http://ethics.unwto.org/en/content/global-code-ethics-tourism-article-4> , (20.01.2019.)

predmetima kulture i spomenicima u privatnom vlasništvu, uz poštovanje prava njihovih vlasnika, kao i religioznim zdanjima, bez narušavanja redovnih potreba bogoslužnja. U članku navodi se da turističke se aktivnosti trebaju planirati na takav način da omoguće tradicionalnim proizvodima kulture, zanata i folklora da opstanu i unaprjeđuju se, a ne da izazovu njihovo nazadovoljstvo te financijska sredstva ostvarena od posjeta lokalitetima trebaju biti djelomično korištena za održavanje, zaštitu, razvitak i uljepšavanje baštine.

Sinergičnim djelovanjem turističke industrije i institucija kojima je svrha zaštita kulturne baštine moglo bi se dovesti do većeg uvažavanja i prepoznavanja baštine kako kod turista tako i kod lokalnog stanovništva. Pridržavajući se navedenih odredbi turizam bi uvelike doprinio zaštiti, održavanju, unapređenju i obogaćenju kulturne baštine.

4.2.6. Turizam, korisna djelatnost za zemlje i društva domaćina

Peti članak sastoji se od odredbi u kojima se navodi potreba ravnopravnog uključivanja lokalnog stanovništva u turističke aktivnosti direktno putem zapošljavanja ili indirektno u vidu koristi koje proizlaze iz turističkih kapaciteta. U planiranju budućeg razvoja, uz poštivanje propisa o provođenju studije utjecaja na okoliš, treba uključiti lokalno stanovništvo kroz dijalog o njihovim željama i potrebama. U nastavku, turistička politika treba biti primjenjiva da pomaže u poboljšanju životnog standarda u području koje se posjećuje i zadovolji njihove potrebe "...planiranje, arhitektonski prilaz i upravljanje turističkim mjestom i smještajem trebaju imati za cilj da ih integriraju, u najvećoj mjeri, u lokalnu ekonomiju i socijalni milje; kada je stupanj kvalifikacije podjednak, prioritet treba dati lokalnim radnicima"¹⁶. Potrebno je obratiti pažnju na specifična osjetljiva područja, kojima turizam često predstavlja rijetku priliku za razvitak.

¹⁶ UNWTO Ethics and Social Responsibility, Global Code of Ethics for Tourism - Article 5, dostupno na: <http://ethics.unwto.org/en/content/global-code-ethics-tourism-article-5>, (20.01.2019.)

4.2.7. Obveze sudionika u razvitku turizma

U odredbama šestog članka obrazlažu se obveze turističkih stručnjaka pri koncipiranju i poštivanju ugovornih obveza prema turistima. Turistički stručnjaci imaju obvezu pružiti turistima pravodobne i točne informacije o njihovim odredištima te o uvjetima putovanja, prihvata i boravka, citirajući: "oni trebaju osigurati da ugovorne klauzule predložene njihovim klijentima budu lako razumljive što se tiče vrste, cijene i kvalitete usluga za koje se obvezuju da će izvršiti, kao i novčane naknade koju će isplatiti u slučaju jednostranog raskida ugovora sa svoje strane" te posebno se navode dužnosti turističkih stručnjaka "[...] o sigurnosti, sprječavanju nezgoda, zdravstvenoj zaštiti i ispravnosti hrane za one koji traže njihove usluge; isto tako, trebaju osigurati postojanje odgovarajućih sustava osiguranja i pomoći; trebaju prihvatiti pisane obveze propisane državnim propisima i isplatiti pravičnu naknadu u slučaju nepridržavanja ugovorenih obveza¹⁷ te turistički stručnjaci trebaju doprinjeti kulturnom i duhovnom zadovoljenju turista i omogućiti im, tijekom njihovih putovanja, ispovijedanje njihove vjere. za definiranjem obveza tijela javnih vlasti u vezi sigurnosnih procedura vezanih za obavješćavanje i evakuaciju u kriznim situacijama, pri čemu posebnu ulogu imaju mediji. Svi koji pružaju usluge turistima, uključujući i medije, trebaju se pridržavati standarda kvalitete informiranja. Važno je istaknuti da vlade imaju pravo, i dužnost, posebice kada su u pitanju krize, informirati svoje državljane o posebnim okolnostima, ili čak opasnostima, s kojima se mogu susresti tijekom svojih putovanja u inozemstvo; njihova je odgovornost, u svakom slučaju, za objavljivanje neprovjerenih ili preuveličanih informacija koje nanose štetu zemljama domaćinima i interesima njihovih operatora; sadržaji preporuka o putovanjima zato trebaju biti ranije razmotreni s vlastima zemalja domaćina i zainteresiranim stručnjacima; formulirane preporuke trebaju biti striktno razmjerne ozbiljnosti situacije i ograničene na zemljopisna područja gdje su nastale posebne okolnosti; ovakve preporuke trebaju biti ograničene ili ukinute čim se vrate normalni uvjet¹⁸.

¹⁷ UNWTO Ethics and Social Responsibility, Global Code of Ethics for Tourism - Article 6, dostupno na: <http://ethics.unwto.org/en/content/global-code-ethics-tourism-article-6>, (20.01.2019.)

¹⁸ Ibid.

4.2.8. Pravo na turizam

U odredbama sedmog članka govori se o općem pravu na korištenje slobodnog vremena u kontekstu jačanja nacionalnog i međunarodnog turizma. Turizam se time promatra kao prirodna posljedica prava na odmor i razonodu, spominjući razumno ograničenje radnih sati i plaćene odmora koji su zagarantirani člankom 24. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima i člankom 7. Međunarodne konvencije o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima. Posebno se napominje potpora razvoju socijalnog turizma, a posebice asocijativnog usmjerenog na određene skupine kojima je potreba posebna briga (obitelji, invalidi, starija populacija, mladi i studenti).

4.2.9. Sloboda turističkih kretanja

U osmom članku navode se odredbe koje govore o općem pravu na slobodu kretanja u smislu osiguranja otvorenosti i pristupu svim turističkim resursima i atrakcijama. Upravni postupci i civilna prava trebaju biti jednaka u odnosu na lokalno stanovništvo, posebno u zdravstvenoj i pravnoj pomoći. U nastavku, navedene su odredbe osmog članka;

Turisti i posjetitelji trebaju imati pristup svim dostupnim oblicima komunikacije, internim i eksternim; trebaju imati koristi od brzog i lakog raspolaganja lokalnim administrativnim, pravnim i zdravstvenim uslugama, te imati ista prava kao i građani zemlje koju posjećuju, u svezi s povjerljivosti osobnih podataka i informacija koje se odnose na njih, posebice kada se ti podaci čuvaju elektronski. Administrativne procedure koje se odnose na granične prijelaze kao što su vize ili zdravstvene i carinske formalnosti, trebaju biti prilagođene, tako da u najvećoj mogućoj mjeri olakšaju slobodu putovanja i široko otvoreni prilaz međunarodnom turizmu, sporazum između skupina zemalja u cilju usklađivanja i pojednostavljenja procedura treba podržavati; specifične takse i davanja koje kažnjavaju turističko gospodarstvo i podrivaju njenu konkurentnost trebaju se postupno odstraniti ili korigirati. U ovisnosti od

ekonomske situacije u zemljama iz kojih dolaze, putnici trebaju imati pristup određenom iznosu valute potrebite za njihovo putovanje¹⁹.

4.2.10. Prava radnika i poduzetnika u turističkom gospodarstvu

Deveti članak sastoji se od odredbi koje pokrivaju područje temeljnih prava i socijalne sigurnosti zaposlenih u turističkom sektoru, posebice na zaposlenje sezonskog karaktera. Postavlja se potreba slobodnog poduzetništva i mobilnosti u turizmu, a posebice se navodi potreba uključivanja multinacionalnih kompanija u razvoj lokalne zajednice kao i doprinos lokalnom gospodarstvu kroz reinvestiraje u lokalnu zajednicu. U nastavku, navedene su odredbe devetog članka;

Fundamentalna prava uposlenih i samostalnih radnika u turističkom gospodarstvu i srodnim djelatnostima trebaju biti zagwarantirana, pod nadzorom državne i lokalne administracije i zemalja iz kojih dolaze i zemalja domaćina, s posebnom pažnjom koja se poklanja specifičnim ograničenjima vezanim posebice za sezonski karakter njihove djelatnosti, globalnu dimenziju njihovog privređivanja i fleksibilnost koja se često zahtijeva po prirodi posla.

Uposljeni i samostalni radnici u turističkom gospodarstvu i srodnim djelatnostima imaju pravo i obvezu stjecati odgovarajuću početnu i stalnu obuku; treba im se pružiti odgovarajuća socijalna zaštita; nesigurnost posla treba maksimalno ograničiti, a poseban status, posebice u odnosu na socijalnu pomoć, treba pružiti sezonskim radnicima u sektoru.

Bilo koja fizička ili pravna osoba, ukoliko ima neophodne sposobnosti ili kvalifikaciju, treba imati pravo da razvija svoju profesionalnu djelatnost u oblasti turizma sukladno važećim državnim zakonima; poduzetnici i investitori, posebice u oblasti malih i srednjih poduzeća, trebaju imati pravo na slobodan pristup turističkom sektoru uz minimum zakonskih i administrativnih ograničenja

¹⁹ UNWTO Ethics and Social Responsibility, Global Code of Ethics for Tourism - Article 8, dostupno na: <http://ethics.unwto.org/en/content/global-code-ethics-tourism-article-8>, (20.01.2019.)

Razmjena iskustava koja se nudi rukovoditeljima i radnicima iz različitih zemalja, bilo da su uposleni ili ne, doprinosi poticanju razvitka svjetskog turističkog gospodarstva; ova kretanja trebaju biti olakšana koliko god je to moguće, uz pridržavanje važećih državnih zakona i međunarodnih konvencija. Kao nezamjenjiv čimbenik solidarnosti u razvitku i dinamičnom rastu međunarodne razmjene, multinacionalne kompanije u turističkom gospodarstvu ne bi smjele iskorištavati dominantnu poziciju koju ponekad zauzimaju; one trebaju izbjegavati da postanu sredstvo uvođenja kulturnih i društvenih modela na lokalne zajednice, u zamjenu za slobodu u investiranju i trgovini, koja treba biti potpuno priznata; trebaju sudjelovati u lokalnom razvitku, izbjegavajući prekomjernu repatrijaciju svoje zarade ili poticanje uvoza, čime umanjuju svoj doprinos gospodarstvu u koji su uključene. Partnerstvo i uspostava uravnoteženih odnosa između poduzeća emitivnih zemalja i zemalja domaćina doprinosi održivom razvitku turizma i ravnomjernoj raspodjeli koristi od njegovog rasta.²⁰

4.2.11. Provođenje načela Općeg etičkog kodeksa u turizmu

U odredbama desetog članka govori se o potrebi suradnje svih dionika turističkog razvoja u provedbi prethodno navedenih načela i pratiti njihovu efikasnu primjenu. Nadalje, sudionici u razvitku turizma trebaju priznati ulogu međunarodnih institucija, među kojima na prvom mjestu Svjetske turističke organizacije, i nevladinih udruga s kompetencijama u oblasti promoviranja i razvitka turizma, zaštite ljudskih prava, okruženja i zdravlja, s dužnim poštovanjem za opća načela međunarodnog prava.

Ovi sudionici trebaju iskazati svoju namjeru da bilo kakve sporove koji se tiču provođenja ili interpretacije Općeg etičkog kodeksa u turizmu, naputka na usklađivanje nepristranom trećem tijelu, poznatom kao Svjetski odbor za turističku etiku.²¹

²⁰ UNWTO Ethics and Social Responsibility, Global Code of Ethics for Tourism - Article 9, dostupno na: <http://ethics.unwto.org/en/content/global-code-ethics-tourism-article-9> (20.01.2019.)

²¹ UNWTO Ethics and Social Responsibility, Global Code of Ethics for Tourism - Article 10, dostupno na: <http://ethics.unwto.org/en/content/global-code-ethics-tourism-article-10>, (01.09.2019)

5. Primjena Globalnog etičkog kodeksa

Globalni etički kodeks nije obvezujući instrument, ali se može unaprijediti uvođenjem njegovog sadržaja i odredbi u odgovarajuće zakonodavstvo i razne regulacije. Svjetska turistička organizacija i UN su kroz svoje rezolucije pozivale vlasti u turističkom sektoru da razmotre takve mjere. Iz analize sadržaja Globalnog etičkog kodeksa, može se zaključiti da se poštivanjem načela, principa i pravila etičkog kodeksa osigurava razvoj održivog turizma i to kroz²²

- ❖ Toleranciju i uvažavanje različitosti kultura, običaja i zakona različitih zemalja,
- ❖ Čuvanje prirodnog okoliša i kulturnog nasljeđa za buduće naraštaje,
- ❖ Poštivanje ljudskih prava i ravnopravnosti, prava na putovanje, odmor i slobodno vrijeme,
- ❖ Obrazovanje i učenje profesionalaca kako bi omogli kvalitetno raditi,
- ❖ Poštivanje prava lokalnog stanovništva i uvažavanje njihovog mišljenja,
- ❖ Ekonomska korist od turizma treba se pravično dijeliti,
- ❖ Obavezu svih turističkih stručnjaka na implementaciju i kontrolu načela Kodeksa u svoj rad kao i obvezu upozorenja na kršenje tih načela Svjetskom odboru za turističku etiku.

5.1. Prednosti i nedostaci primjene Globalnog etičkog kodeksa

U ovom potpoglavlju navode se brojne prednosti provođenja Globalnog etičkog kodeksa sukladno njegovim načelima koje propisuje. Navedeni su i nedostaci koje je Buzar naveo u nastavku.

Prednosti provođenja Globalnog etičkog kodeksa:

1. Provođenje turističkih aktivnosti i politika s poštovanjem za umjetničku, arheološku i kulturnu baštinu

1. ²² Avelini Holjevac, I.; Kvaliteta i održivi razvoj – Etički kodeks turizma, Sveučilište u Rijeci dostupno na https://issuu.com/kvaliteta.net/docs/avelini-holjevac_i_rad1

2. Zaštita sudionika u turizmu i promicanje osnovnih ljudskih vrijednost
3. Uklapanje društvene odgovornosti u djelatnosti turističkog sektora,
4. Poticanje pravednosti i odgovornosti,
5. Jačanje imidža destinacije
6. Povećanje tržišne konkurentnosti

Nedostaci provođenja Globalnog etičkog kodeksa:

Buzar kroz analizu Kodeksa iznosi brojne nedostatke samog kodeksa, a to su:

- Izostanak pravnog obvezivanja potpisnika – (lako nije pravno obvezujući, Kodeks ima dobrovoljni mehanizam provedbe kroz njegovo prepoznavanje od svjetskog Odbora za etiku turizma (WCTE), neovisnog i nepristranog tijela, na koji zainteresirane strane mogu uputiti pitanja u vezi s primjenom itumačenjem dokumenta. Deset načela kodeksa pokrivaju ekonomske, socijalne, kulturne i ekološke komponente turizma.)
- U navedenim člancima nailazimo na niz jezičnih formulacija s izrazima „treba“, „trebalo bi“ i sl. Iako je riječ o jednom od temeljnih izraza u filozofskoj etici, jednom kada se moralna pravila vezana uz nekuposebnu granu ljudske djelatnosti kodificiraju, u njima očekujemo obvezujuće formulacije obogaćene izrazima „morati“, „obvezujemo se“, „hoćemo“ i „nećemo“.
- Pogreška filozofskog karaktera koju je Kodeks teško i mogao izbjeći. Riječ je o neuspjelom pokušaju pomirenja univerzalnih stavova i normi, potreba, posebnosti i moralnih sustava lokalnih zajednica na koje se sadržaj teksta odnosi prikazanih u sljedećim točkama:
 - a. U preambuli se Kodeks poziva i oslanja na već navedenu Rezoluciju o sprečavanju organiziranog seksualnog turizma,
 - b. Članak 1.2. Turistička djelatnost treba biti u skladu s atributima i tradicijama regija i zemalja domaćina i treba poštovati njihove zakone i običaje.

Analizom navedenih prednosti i nedostataka Kodeksa u turizmu omogućena je lakša identifikacija sredstava potrebnih za unapređenje prednosti i sredstava

potrebnih za minimiziranje iznesenih nedostataka. Temeljem navedenih činjenica svi sudionici u turističkom sektoru mogu lakše identificirati strateške čimbenike kojima bi se utjecalo na kvalitetnu budućnost turističkog razvoja, kao i na formiranje, definiranje i provođenje planova, misija, vizija i strateških odluka u turizmu.

5.2. Primjeri iz prakse

U ovom potpoglavlju navode se dva primjera za pozitivan primjer primjene Globalnog etičkog kodeksa, te negativan primjer primjene Globalnog etičkog kodeksa

5.2.1. Pozitivan primjer primjene Globalnog etičkog kodeksa

U povodu obilježavanja Međunarodne godine održivog turizma za razvoj, Svjetska turistička organizacija (UNWTO) pripremila je kratki priručnik „Savjeti za odgovornog putnika“. Priručnik je napravljen na osnovi Globalnog etičkog kodeksa za turizam Svjetske turističke organizacije koji je osnovni okvir za odgovorni i održivi turizam, a sastoji se od niza načela kojima je cilj da budu vodič glavnim sudionicima u razvoju turizma.²³

"[...]Uz ove praktične korake vaša će putovanja biti prava nagrada i zadovoljstvo ne samo vama nego i ljudima koje susrećete i mjestima koja posjećujete."²⁴

- ❖ Poštujte svoje domaćine i našu zajedničku baštinu
- ❖ Štitite naš planet
- ❖ Poduprite lokalno gospodarstvo
- ❖ Budite obaviješteni putnik
- ❖ Budite obziran putnik

²³ Hrturizam.hr turistički news portal, Svjetska turistička organizacija objavila priručnik Savjeti za odgovornog putnika, dostupno na: <https://hrturizam.hr/svjetska-turisticka-organizacija-objavila-prirucnik-savjeti-za-odgovornog-putnika/>, (15.08.2019.)

²⁴ Savjeti za odgovornog putnika, brošura, dostupno na: <http://www.odrzivi.turizam.hr/userdocsimages/Bro%C5%A1ura%20UNWTO.pdf>, pristupljeno (01.09.2019.)

Priručnikom se putnici educiraju i upoznaju sa važnošću zaštite okoliša, razvijanju empatije prema lokalnom stanovništvu i njihovom gospodarstvu te ih isti upućuje na potrebu formiranja svijesti o važnosti informiranja i obzirnosti prema kulturi i običajima zajednice koju posjećuju. U teoriji ovaj priručnik valjano iznosi načela koja bi trebala biti ispoštovana od strane svih sudionika u turizmu, međutim svjedoci smo realnosti u kojoj se načelima i smjernicama ove brošure vodi manjina.

5.2.2. Negativan primjer provođenja Globalnog etičkog kodeksa

Italija, Venecija. Utjecaj turizma na kulturu zemlje domaćina uvelike ovisi o moralu turista koji je posjećuju. Masovni turizam razvija se u punom mahu te kao takav ima negativan utjecaj na destinacije diljem svijeta. Mnogi elitini gradovi doživljavaju masovni turizam kao poništavanje svojih kulturnih, ambijentalnih i razvojnih resursa. Kao primjer jednog od tih gradova svakako se može istaknuti Venecija. Milijuni turista slijevaju se na venecijanske ulice i kanale svake godine, iz temelja mijenjajući gospodarstvo, život lokalnog stanovništva koje sve više iseljava iz ovog grada te poništavajući kulturni identitet grada i lokacije.

Zabrinutost postojećom situacijom toliko je velika da je UNESCO u kolovozu 2016.g. donio odluku o uvrštenju Venecije na popis ugrožene svjetske baštine ako se do veljače 2017.g. ne ostvari značajan napredak u zaustavljanju uništavanja grada i njegovog ekosustava. UNESCO-ov ultimatum je posljedica nekoliko dugogodišnjih problema. Prije svega, tu je sve izraženija neravnoteža između broja stanovnika (koji se sa 174.808 stanovnika 1951. godine smanjio na samo 56.311 stanovnika 2014. godine, što su najnoviji dostupni podaci) i turista. Predloženi projekti, uključujući i nove kanale koji će omogućiti plovidbu plovilima s dubljim gazom te izgradnju podzemne željeznice ispod lagune, samo bi ubrzali negativne procese i ugrozili osjetljiv urbanoekološki sustav koji se razvio oko Venecije. Uništenje Venecije zasigurno nije u interesu Italije, no država kao da je paralizirana. Lokalna tijela vlasti – gradska i regionalna – u sukobu su sa središnjom vladom u Rimu. Gradsko gospodarstvo nije diverzificirano, tako da bi bilo kakve promjene i ove malobrojne stanovnike

Venecije ostavile bez radnih mjesta. Kako bi se oživjelo venecijansko gospodarstvo, potrebne su nove politike čiji bi cilj bilo potaknuti mlade da ostanu živjeti u tom povijesnom gradu, pružiti poticaj proizvodnim djelatnostima te potaknuti otvaranje novih radnih mjesta – od istraživačkih centara i sveučilišta do kulturnog sektora – a istovremeno iskoristiti prazne zgrade. Ministarstvo za kulturno nasljeđe nije pokrenulo nikakvu inicijativu vezano uz Veneciju, premda je zaštita prirode i kulturnog nasljeđa jedno od temeljnih načela talijanskog ustava. Također, vlasti ne poduzimaju ništa na pripremi projekata koji za cilj ne bi imali samo očuvati spomenike u Veneciji, već i stanovnicima tog grada osigurati budućnost.²⁵

5.3. Primjena Globalnog etičkog kodeksa u Republici Hrvatskoj

Hrvatska ima izuzetno kvalitetnu suradnju sa Svjetskom turističkom organizacijom te aktivno sudjeluje u radnim grupama i međunarodnim skupovima usmjerenim na poštivanje etičkih načela u turizmu. Kao što je prije u radu istaknuto cilj kodeksa je pomoći povećanju koristi od turizma, a umanjiti njegov potencijalno negativan utjecaj na okoliš, kulturnu baštinu i društva širom svijeta.

Na internetskim stranicama Ministarstva turizma RH u odnosu na Kodeks nalazi se poveznica na dokument s prevedenim tekstom Kodeksa i smjernica za razmatranje sporova. Prateći načela Globalnog etičkog Kodeksa u Hrvatskoj su usvojeni:

Strateški dokumenti održivog turizma (2007.) - usmjerena je na poštivanje preuzetih međunarodnih obveza i na dugoročno djelovanje u osam ključnih područja: poticaj rasta broja stanovnika Republike Hrvatske; okoliš i prirodna dobra; usmjeravanje na održivu proizvodnju i potrošnju; ostvarivanje socijalne i teritorijalne kohezije i pravde; postizanje energetske neovisnosti i rasta

²⁵ Šibenski portal; <https://sibenskiportal.rtl.hr/iz-svijeta/venecija-od-zasticene-do-ugrozene-svjetske-bastine/> - (01.09.2019.)

učinkovitosti korištenja energije; javnog zdravstva, povezivanje Republike Hrvatske, zaštitu Jadranskog mora, priobalja i otoka

Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine - daje odgovor odnosno određuje poziciju hrvatskog turizma, donosi razvojna načela s pomoću kojih će se stvoriti preduvjeti za razvoj dugoročno održivog i turističkog razvoja Hrvatske. Nadalje, strategijom se određuje vizija, ciljevi i zadaci te operativne strategije na ključnim područjima djelovanja. Radi se o aktivnostima koje su usmjerene na razvoj proizvoda, razvoj smještajne ponude i turističke infrastrukture, investicije, marketing, jačanje ljudskih potencijala i upravljanje turističkim razvojem, a sve u cilju povećanja konkurentnosti hrvatskog turizma na međunarodnom tržištu.

Na Drugom Svjetskom kongresu predsjednika udruga turističkih agencija održanog 2014. godine potpisan je globalni etički kodeks za turizam Svjetske turističke organizacije (UNWTO). Kodeks je potpisalo osam udruženja nacionalnih udruga, među kojima je i Udruga hrvatskih putničkih agencija (UHPA). Potpisivanjem ovog etičkog kodeksa, UHPA i njezine članice pokazuju želju da se turističko poslovanje bolje i kvalitetnije definira te ujednači, prije svega unutar zemlje, a zatim i između partnera iz različitih zemalja. S obzirom na činjenicu kako Hrvatska ima kvalitetnu suradnju sa Svjetskom turističkom organizacijom, potpisivanjem ovog etičkog kodeksa, RH, UHPA i njezine članice pokazale su intenciju za ujednačavanjem i jačanjem kvalitete turističkog poslovanja, kao i namjeru za dugoročno poštivanje etičkih načela u turizmu²⁶.

²⁶ Republika Hrvatska – Ministarstvo turizma, Potpisan UNWTO Globalni etički kodeks u turizmu, dostupno na: <http://www.mint.hr/vijesti/potpisan-unwto-globalni-eticki-kodeks-u-turizmu/8618>, (05.09.2019.)

Zaključak

Turizam je danas postao najprofitabilnija gospodarska djelatnost, i sve je više pažnje usmjereno njegovim tokovima. Tema ovog završnog rada bila je pravo Svjetske turističke organizacije (UNWTO). Prve konkretnije međunarodne organizacije pojavljuju se poslije 2. svjetskog rata, ali sam početak smatra se 1898. godine kad je osnovan Međunarodni turistički savez – AIT.

UNWTO, krovna organizacija u turizmu osnovana 1975. godine, kao jedna od međunarodnih organizacija specijaliziranih za turizam objedinjen je rezultat određene suradnje, među pojedincem, poduzećem, asocijacijom i vladom u pojedinoj zemlji. UNWTO svakako je jedna od vodećih koja kao cilj ima promociju i unaprijeđenje turizma radi gospodarskog razvoja te međunarodne razmjene i samoga mira. Potiče provedbu Globalnog etičkog kodeksa u turizmu, kako bi se maksimizirao društveno-ekonomski doprinos turizma uz istovremeno smanjivanje mogućih negativnih utjecaja, te se zalaže za promicanje turizma kao instrumenta za postizanje ciljeva održivog razvoja, usmjerenih na smanjenje siromaštva i poticanje održivog razvoja u svijetu. Može se zaključiti da se poštivanjem načela, principa i pravila etičkog kodeksa osigurava razvoj održivog turizma kroz toleranciju i uvažavanje različitosti kultura, običaja i zakona različitih zemalja, čuvanje prirodnog okoliša i kulturnog nasljeđa za buduće naraštaje, poštivanje ljudskih prava i ravnopravnosti, prava na putovanje, odmor i slobodno vrijeme, obrazovanje i učenje profesionalaca kako bi pomogli kvalitetno raditi, poštivanje prava lokalnog stanovništva i uvažavanje njihovog mišljenja, ekonomska korist od turizma treba se pravično dijeliti, te obavezu svih turističkih stručnjaka na implementaciju i kontrolu načela Kodeksa u svoj rad kao i obvezu upozorenja na kršenje tih načela Svjetskom odboru za turističku etiku.

Literatura

Knjige

1. Gorenc, V., Šmid, V. (1999) *Poslovno pravo u turizmu i ugostiteljstvu*, Školska knjiga, Zagreb
2. Gorenc, V. (1993) *Trgovačko pravo - ugovori*, Školska knjiga, Zagreb
3. Hitrec, T., Hendija, Z. (2008): *Politika, organizacija i pravo u turizmu*, Zagrebačka škola za menadžment, Zagreb

Članci

4. Avelini Holjevac, I. (2006); *Kvaliteta i održivi razvoj – Etički kodeks turizma*, Sveučilište u Rijeci dostupno na https://issuu.com/kvaliteta.net/docs/avelini-holjevac_i_rad1
5. Buzar, S. (2015) *Analiza globalnog etičkog kodeksa za turizam u kontekstu društveno odgovornog poslovanja*, Acta economica et turistica, Vol. 1 No. 1, , dostupno na <https://hrcak.srce.hr/150821> (19.01.2019.)
6. Kružić, N, dipl.ing; *Turizam i okoliš*, Tour. Hosp. Manag. God. 10, Br. 2, Str. 67-159, RASPRAVA dostupno na <https://hrcak.srce.hr/181767> (20.1.2019.)

Mrežni izvori

7. UNWTO Ethics and Social Responsibility, Global Code of Ethics for Tourism - Article 1, dostupno na: <http://ethics.unwto.org/en/content/global-code-ethics-tourism-article-1> (20.01.2019.)
8. UNWTO Ethics and Social Responsibility, Global Code of Ethics for Tourism - Article 2, dostupno na: <http://ethics.unwto.org/en/content/global-code-ethics-tourism-article-2> (20.01.2019.)

9. UNWTO Ethics and Social Responsibility, Global Code of Ethics for Tourism - Article 3, dostupno na: <http://ethics.unwto.org/en/content/global-code-ethics-tourism-article-3> (20.01.2019.)
10. UNWTO Ethics and Social Responsibility, Global Code of Ethics for Tourism - Article 4, dostupno na: <http://ethics.unwto.org/en/content/global-code-ethics-tourism-article-4> (20.01.2019.)
11. UNWTO Ethics and Social Responsibility, Global Code of Ethics for Tourism - Article 5, dostupno na: <http://ethics.unwto.org/en/content/global-code-ethics-tourism-article-5> (20.01.2019.)
12. UNWTO Ethics and Social Responsibility, Global Code of Ethics for Tourism - Article 6, dostupno na: <http://ethics.unwto.org/en/content/global-code-ethics-tourism-article-6> (20.01.2019.)
13. UNWTO Ethics and Social Responsibility, Global Code of Ethics for Tourism - Article 7, dostupno na: <http://ethics.unwto.org/en/content/global-code-ethics-tourism-article-7> (20.01.2019.)
14. UNWTO Ethics and Social Responsibility, Global Code of Ethics for Tourism - Article 8, dostupno na: <http://ethics.unwto.org/en/content/global-code-ethics-tourism-article-8> (20.01.2019.)
15. UNWTO Ethics and Social Responsibility, Global Code of Ethics for . pTourism - Article 9, dostupno na: <http://ethics.unwto.org/en/content/global-code-ethics-tourism-article-9> (20.01.2019.)
16. UNWTO Ethics and Social Responsibility, Global Code of Ethics for Tourism - Article 10, dostupno na: <http://ethics.unwto.org/en/content/global-code-ethics-tourism-article-10> (20.01.2019.)
17. MINT, *UNWTO*, dostupno na https://mint.gov.hr/UserDocsImages//arhiva//UNWTO_info.pdf (18.01.2019.)
18. Bogunović, B.; Globalni etički kodeks u turizmu Svjetske turističke organizacije – Seminarski rad; 2011.
19. Republika Hrvatska – Ministarstvo turizma, Potpisan UNWTO Globalni etički kodeks u turizmu, dostupno na: <http://www.mint.hr/vijesti/potpisan-unwto-globalni-eticki-kodeks-u-turizmu/8618> (05.09.2019)
20. Šibenski portal; Venecija od zaštićene do ugrožene svjetske baštine <https://sibenskiportal.rtl.hr/iz-svijeta/venecija-od-zasticene-do-ugrozene-svjetske-bastine/> (01.09.2019.)

21. Štimac L. ,Održivi turizam, diplomski rad, Sveučilite Jurja Dobrile u Puli
22. Hrturizam.hr turistički news portal, Svjetska turistička organizacija objavila priručnik Savjeti za odgovornog putnika, dostupno na: <https://hrturizam.hr/svjetska-turisticka-organizacija-objavila-prirucnik-savjeti-za-odgovornog-putnika/> (01.09.2019)
23. Savjeti za odgovornog putnika, brošura, dostupno na: <http://www.odrzivi.turizam.hr/userdocsimages/Bro%C5%A1ura%20UNWTO.pdf>, (01.09.2019.)

Sažetak

Turizam je globalna pojava, i kao takav je djelomično reguliran od strane državnih ministarstava, regionalnih i međunarodnih organizacija, a kojima je krovna organizacija Svjetska turistička organizacija. Tema završnog rada je Pravo Svjetske turističke organizacije.

Svrha ovoga rada je više i detaljnije naučiti i razumjeti pojmove Svjetske turističke organizacije, prava u turizmu i Globalni etički kodeks. Svjetska turistička organizacija (UNWTO) agencija je Ujedinjenih naroda specijalizirana za promicanje odgovornog, održivog i univerzalno dostupnog turizma. implemetira se kroz načela Globalnog etičkog kodeksa definiran kao cjelovit skup načela namijenjenih vodećim dionicima u razvoju turizma. Upućen je vladama, privatnom sektoru, zajednicama i turistima, cilj mu je pomoći povećati korist od turizma, a umanjiti njegov potencijalno negativan utjecaj na okoliš, kulturnu baštinu i društva širom svijeta. Deset načela kodeksa pokrivaju ekonomske, socijalne, kulturne i ekološke komponente turizma.

Ključne riječi: Pravo u turizmu, Svjetska turistička organizacija, Globalni etički kodeks

Summary

As a global phenomenon, tourism is partly regulated by state ministries, regional and international organizations, at the top of which is World Tourism Organization. The topic of this thesis is Law of World Tourism Organization.

The purpose of this thesis is to provide deeper understanding of the term The World Tourism Organization, Law in Tourism and the Global Code of Ethics for Tourism. The World Tourism Organization (UNWTO) is the United Nations agency responsible for the promotion of responsible, sustainable and universally accessible tourism. UNWTO encourages the implementation of the Global Code of Ethics for Tourism which has defined as a complete set of principles intended for the leading stakeholders in the development of tourism. It is addressed to governments, the private sector, communities and tourists, and its goal is to help enlarge the benefits of tourism, while diminishing its potentially negative effects on the environment, cultural heritage and societies around the world. The ten principles of the Code cover economic, social, cultural and environmental components of tourism.

Key words: Law in Tourism, The World Tourism Organization, the Global Code of Ethics